

Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinin Güvenilirlik ve Geçerliliği

Ebru Önler* Gamze Varol Saraçoğlu**

Özet

Giriş: Öğrencilerin mesleği nasıl algıladıkları, mezuniyet öncesi eğitiminden yararlanma ve mezuniyet sonrası hizmet niteliklerini etkilemesi nedeniyle sorgulama gerektiren önemli bir durumdur. **Amaç:** Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinin (HMSÖ) Türkçe Formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin araştırılması amacıyla metodolojik tipte yapılmıştır. **Yöntem:** Çalışma, Namık Kemal ve Trakya Üniversitelerinin Hemşirelik Bölümlerinde öğrenim gören 365 öğrenciye, orijinali Zysberg ve Berry tarafından geliştirilen HMSÖ Türkçe formu ve yapılandırılmış bilgi formu uygulanarak, metodolojik olarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, t testi, pearson korelasyon ve faktör ve iç tutarlılık analizleriyle değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Ölçeğin dil geçerliği çalışmasında, üç uzman tarafından Türkçe'ye çevirisi, bir uzman tarafından İngilizce'ye geri çevirisi yapılmıştır. İçerik geçerliği için 10 uzmandan görüş alınmış, yapılan analizde uzman görüşleri arasında uyum olduğuna karar verilmiştir. Toplam varyansın %47.44'ünün açıklandığı iki faktörlü yapıda, F1 varyansın %30.21'ini, F2 ise %17.23'ünü açıklamaktadır. Cronbach α ; F1 için .77, F2 için .63, tüm ölçek için .79, test-tekrar test güvenilirliği için 74 katılımcıya yapılan uygulamada .84 bulunmuştur. Toplam ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Eş değeri analizinde, GKSÖ (Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği) ile HMSÖ arasında pozitif yönde, çok güçlü ve anlamlı ($r = .95, p < .000$) ilişki bulunmuştur. **Sonuç:** HMSÖ Türkçe formu hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araçtır.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik Öğrencisi, Meslek Seçimi, Geçerlilik, Güvenilirlik.

Validity and Reliability of the Turkish Version of the HMSÖ

Background: Students' perception of the profession is important, because it has effect on quality of postgraduated services and improve graduate degree education quality. **Objectives:** Turkish version of the HMSÖ was performed by methodologically to examine reliability and validity. **Methods:** The validity and reliability of Turkish version of HMSÖ, which were created by Zysberg and Berry, and configured information form were assessed in a sample of 365 nursing students from Namık Kemal University and Trakya University. This study was methodically carried out. Datas were evaluated with using paired samples t test, factor analysis, pearson correlation, cronbach alpha. **Results:** Turkish translations were done by 3 experts, back translations to English were done by 1 expert at the study of linguistic analysis for scale. Content validity was done by taking decisions of 10 different experts. Results has been showed a harmony at the decisions of experts. Principle component analysis revealed 2 factors ("congruence" and "survival/need") explaining 47.44% of the total variance. F1 is explaining %30.21 of variance, F2 is explaining % 17.23 of variance. Reliability analysis showed that Cronbach alpha coefficients for total questionnaire was .79. Cronbach's alpha coefficients for "congruence" and "survival/need" subscales were .77 and .63. The correlation coefficients for test-retest reliability were .84. Test-retest point average of whole scale was comparable and no statistically significant difference was found. Coefficient of Equivalence was examined with correlation between Occupational Learning Motivation Scale and Nursing Career Decision Scale and there was positively significant correlated ($r = .95, p < .01$). **Conclusion:** These results suggest that Turkish HMSÖ is a reliable and valid measurement to define factors that affect nursing students' career choosing.

Key Words: Nursing Students, Career Choice, Reliability, Validity.

Meslek, bireylerin hayatını kazanmak için yaptığı kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi, becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yanikkerem, Altınparmak ve Karadeniz 2004). Meslek seçimiye, kişinin birçok meslek arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve doyum alacağına inandığı işe yönelmesidir (Baykan,1998). İnsan hayatının en önemli dönüm noktalarından birisi olan meslek seçimi insan yaşam biçiminin de seçilmesi demektir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Meslek, her şeyden önce yetenekleri kullanma, kendini gerçekleştirme ve geliştirme yoludur (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi, fiziksel özellikleri ve mesleği bilerek ve isteyerek seçmeleri ve mesleğe ruhsal ve zihinsel olarak hazır olmasıyla ilgilidir (Mooney, Glacken ve O' Brien, 2008).

Üniversiteye girişler çoğunlukla istek ve yeteneklerin dışında rastlantı sonucu gerçekleşmekte, yükseköğretim kurumlarına girememeye olasılığının yüksek olması nedeniyle öğrenciler açıkta kalmamak için ilgili alanlarına girmeyen meslekler seçebilmekte ve seçtiği mesleği bilmeden istemeden okuyan kişilerin sayısı artmaktadır. Bu durum öğrencilerin mezuniyet öncesi eğitiminden yararlanma ve mezuniyet sonrası hizmet niteliklerini önemli ölçüde etki-

lemektedir (Erbil ve Yılmaz, 2008; Ünal, Gürhan, Saral ve Özbaş, 2008). Bir mesleğin çalışma koşullarını ve çalışma alanlarını tanıyıp isteyerek seçen bireylerin o mesleği gerektiği şekilde yürütmesi hem bu meslekte çalışanların verdiği hizmetten doyum bulmasını, kolayca yorgunluk duymamalarını, stres denilen iş hastalığına tutulmamalarını hem de hizmet alan bireylerin yarar görmesini ve hoşnut olmasını sağlar (Şirin, Öztürk, Bezci, Çakar ve Çoban, 2008; Ünal, 2005).

Sağlık hizmetinin en önemli meslek gruplarından biri hemşireliktir ve hemşireler sağlık ekibinin değişmez üyeleridir. Hemşirelik; sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalık durumunda iyileştirme gibi önemli sorumluluklara sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlığın korunmasında ve yükseltilmesinde hemşirelerin anahtar rol oynadıklarını belirtmektedir. Hemşirelik bilimi son yıllarda önemli aşamalar kaydetmiş, uzun geçmişine yeni bir öz kazandırmıştır (Erbil ve Yılmaz, 2008).

Meslek seçimi konusunda yapılan çalışmalarda; üniversitede hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin, meslek seçimini etkileyen faktörler; puanının düşük, eğitimin kolay, iş bulma olanaklarının, parasal getirisinin iyi ve çalışma koşullarının rahat olması, mesleğe duyulan ilgi, aile, öğretmen ve arkadaş önerisi, mesleğin toplumsal saygınlığının;

* Araştırma Görevlisi, Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Değirmen altı Yerleşkesi, Merkez-Tekirdağ, ebru_onler@yahoo.com, eonler@nku.edu.tr **Yardımcı Doçent, Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi, 100. Yıl M. Uğur Mumcu C. İtfaiye Arkası, Merkez-Tekirdağ.

dürüstlük ve sorumluluk getiren konumda ve kişinin meslekte özgür olması olarak saptanmıştır (Altun, 2000; Dinç, Kaya ve Şimşek, 2007; Şirin ve ark. 2008; Tezel ve Arslan, 2002; Tüfekçi ve Yıldız, 2009; Yanikkerem ve ark. 2004). Meslek seçimi konusunda ideal olan gencin özel ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçmesi iken, var olan ülke politikası bunu engellemektedir (Sarıkaya ve Khorsid, 2009). Günümüzde gençlerin gelecekle ilgili kaygıları, onların da ileriye güvenle bakmasını engellediği ve meslek seçimini etkilediği, girdikleri dallardan memnun olmadıkları ve memnuniyetsizliğin mezuniyet sonrası da devam ettiği gözlenmektedir (Tezel ve Arslan, 2002). Mesleğe adım atılan öğrencilik yıllarında, öğrencilerin mesleği nasıl algıladıkları sorgulama gerektiren önemli bir durumdur (Lai, Lin, Chang, Chen, Peng ve Chang 2008). Ülkemizde üniversiteye yeni başlayan gençlerin meslek seçimini etkileyen etmenlere ilişkin çalışma ve bu amaçla kullanılabilecek ölçek az sayıda bulunmaktadır. (Sarıkaya ve Khorsid, 2009; Karadeniz ve Çakmakçı, 2001). Belirli bir kültür ve dilde bir ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği elde edilen verilerin standardizasyonu ve karşılaştırılabilirliği açısından önemlidir. Özellikle hemşirelik alanında meslek seçimini etkileyen geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış ölçeklerin kullanımı, gençlerin bilinçli olarak mesleği tercih etmelerini sağlayacak; sevdiği ve istediği işi yapıyor olma birincil olarak mesleki tatmini, ikincil olarak başarıyı, hasta memnuniyetini de beraberinde getirecektir.

Bu nedenle, bu çalışmada HMSÖ'nin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin saptanması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma, Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği Türkçe Formunun dil uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirildiği metodolojik bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri

Araştırma, Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Örnekleme

Çalışmanın yapıldığı 2008/09 öğrenim döneminde, Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 1., 2., 3., 4. sınıflarda öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 400'dür. Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinde 20 madde bulunmaktadır. Ölçek çalışmalarında örneklem hacminin belirlenmesinde ölçek madde sayısının 5-10 katı olması önerisi (Gözüm ve Aksayan, 2003; Şencan, 2005) önerilmektedir. Bu nedenle, örnekleme gidilmeyip evrenin tümü örnekleme alınarak, 365 (%91) öğrenciyle çalışma gerçekleştirilmiştir. Yaş ortalamaları 20,87±2,09 ve 321'i (%88) kız olan öğrencilerin 112'si (%30.7) birinci sınıfta, 77'si (%21.1) ikinci sınıfta, 78'i (%21.4) üçüncü sınıfta, 98'i (%26.8) dördüncü sınıfta okumaktadır ve 355'i bekindir (%97.3). Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği 74 öğrenci üzerinde sınanmıştır. Çalışmaya katılma ölçütleri, öğrencilerin çalışmaya katılmayı kabul etmesi ve anket formlarını tam olarak doldurması şeklinde belirlenmiştir. Herhangi bir dışlama ölçütü kullanılmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği (HMSÖ): Zysberg ve Berry tarafından hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen nedenleri belirlemek amacıyla 2005 yılında geliştirilmiş bir ölçektir. Likert tipinde yanıtlanan ölçek (%0 ile %100 arası), 20 madde ve iki alt ölçekten (Faktör 1: Mesleki Uygunluk (Sorular; 1,2,3,4,5,7,12,17,18,19,20) Faktör 2 : Yaşamsal Nedenler (Sorular; 6,11,13,14,15,16) oluşmaktadır. S8 (Kariyer/egitim danışmanlığı aldım ve hemşireliğin benim için uygun olabileceği söylendi) , S9 (Ailemde hemşire ya da başka bir sağlık çalışanı bulunmaktadır) ve S10 (Zaten ilgili bir alanda çalışıyorum ve kendimi geliştirmeme yardımcı olacak bir eğitim alıyorum) herhangi bir faktörde yer almamaktadır.

Mesleki uygunluk faktörü onbir sorudan, yaşamsal nedenler faktörü altı sorudan oluşmaktadır. Her bir madde %0 (Meslek seçimimde etkili olmadı) ve %100 (Meslek seçimimde en önemli etkendir) arasında derecelendirilmiştir. Toplam ölçek ve alt ölçek puanları; katılımcıların ölçeğe verdikleri puanların toplamının, ölçekteki soru sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Ölçek tanılama amaçlı bir ölçek olmadığından dolayı alınan puan aralıklarının ifade ettiği bir anlam yoktur. Ölçekten alınan puanlara göre, bağımsız değişkenler bağlamında hemşirelik mesleğini seçmelerini etkileyen nedenler karşılaştırılmaktadır. Özgün ölçeğin mesleki uygunluk ve yaşamsal nedenler alt faktörleri için Cronbach Alfa değerleri .86 ve .78'dir. Ölçek, Zysberg'den e-posta yoluyla izin alındıktan sonra kullanılmıştır (Zysberg ve Berry, 2005).

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği (GKSÖ): Hemşirelik eğitiminde yaşanan sorunlara çözüm üretmek ve eğitim kalitesini yükseltmek için öğrencilerin öğrenme isteğini artıracak önlemlerin alınması gerekmektedir. Öğrenmeyi etkileyen önemli unsurlardan biri olan güdülenme etkeninin nasıl kontrol edilebileceği önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu sorunun çözümü için öncelikle hemşire öğrencilerin güdülenmesini etkileyen ve sorun oluşturan yapıların belirlenmesi gerekmektedir. Ölçek, Acat ve Köşgeroğlu tarafından hemşirelik öğrencilerinin mesleksi öğrenme, güdülenme düzeyleri, güdü kaynakları ve sorunlarını belirlemek amacıyla 2006 yılında geliştirilmiştir. GKSÖ, geçerlilik ve güvenilirliğini sınıadığımız HMSÖ ile benzer şekilde, hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin güdülenme düzeylerinin araştırılmasında ve hemşirelik eğitimi ortamlarında yapılacak düzenlemelere kaynaklık edecek verilerin toplanmasında kullanıldığından dolayı (Acat ve Köşgeroğlu, 2006), HMSÖ'nün paralel form güvenilirliğinin belirlenmesi için kullanılmıştır. 'Hiç katılmıyorum'dan başlayıp, 'kesinlikle katılıyorum'a kadar giden yanıt seçenekleri olan 5 aşamalı likert tipinde olan ölçek, 24 maddeden ve 3 alt ölçekten (Faktör 1: İçsel güdülenme alt ölçeği, Faktör 2: Olumsuz güdülenme alt ölçeği, Faktör 3: Dışsal güdülenme alt ölçeği) oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .82'dir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 18 istatistik paket programında kodlanarak değerlendirilmiştir. Dil geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuş, alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Kapsam geçerliliği için kapsam geçerlilik indeksi ve Lawshe'nin içerik geçerliliği oranı formülü kullanılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmış, verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi ile incelenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde elde edilen sonuçlar, doğrulayıcı faktör analiziyle tekrar sınanmıştır. Test-tekrar test sonuçlarının değerlendirmek için bağımlı grupta t testi yapılmıştır (Doğan ve ark. 2009; Yeh ve ark.2008). HMSÖ'nün Gütülenme Kaynakları ve Soruları Ölçeği (GKSÖ) ile paralel form güvenilirliği için Pearson korelasyon analizi ve ölçek iç tutarlılığı için Cronbach Alfa iç tutarlılık analizi uygulanmıştır. Tüm testlerde istatistiksel anlamlılık değeri .050'nin altı olarak belirlenmiş; sonuçlar alfa %95 güvenilirlik düzeyinde iki yönlü olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın veri toplama aşamasına geçilmeden önce Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Trakya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Müdürlükleri'nden yazılı izinler alınmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından sınıf içinde toplanmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı, yararları açıklanmış, gönüllülük ilkesine özen gösterilerek sözel onamları alınmıştır. Öğrenciler anket formlarını isim belirtmeksizin doldurmuşlardır. İlk uygulamada öğrencilerden bir takma ad kullanmaları istenilmiş, test tekrar test uygulamasında da aynı takma ad kullanılmıştır. Öğrencilere, anket uygulanması karşılığında herhangi bir ücret veya ders kredisi verilmemiştir. Ölçeğin yanıtlanması 10-15 dakikalık bir süre almıştır.

Bulgular

Ölçek Dil Geçerliliği

İngilizce'ye hakim üç çevirmen tarafından birbirinden bağımsız olarak ölçeğin Türkçe çevirisi gerçekleştirildikten sonra, çevirmenler çevirilerin Türkçe uygunluğu ve anlaşılabilirliği açısından ortak bir metinde uzlaşmıştır. Elde edilen ölçek, bir İngilizce öğretmeni tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Geri çevirisi yapılan ölçeğin ifadelerinde anlam değişikliği olmadığı belirlenmiş ve örneklem grubu özellikleriyle benzerlik taşıyan 10 öğrenciye, ölçek ifadelerindeki ifadelerin anlaşılır olup olmadığını sınamak amacıyla uygulanmıştır.

Kapsam Geçerliliği

Anketlerin çeviri metodolojisine uygun olarak Türkçe'ye kazandırılabilmesi için çeviri ve geri çeviri işlemleri yapıldıktan sonra, kapsam geçerliliği için, hemşire, hemşire öğretim üyeleri gibi alanında uzman 10 kişi belirlenerek görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşlerinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için kapsam geçerlik indeksi kullanılmış ve her bir ölçek sorusunun 1 ile 4 puan arasında puanlanması istenmiştir. Her bir sorunun anlaşılabilirliğine yönelik yapılması istenen değerlendirmede; 1 puan "uygun değil", 2 puan "biraz uygun, maddenin uygun şekilde getirilmesi gerek", 3 puan "oldukça uygun ancak küçük değişiklikler gerekli", 4 puan "çok uygun" şeklinde ifadelerle açıklanmaktadır (Gözüm ve Aksayan, 2003). Uzmanların önerileri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Tüm ölçek için soruların değerlendirmesinde uzmanların verdiği puan ortalaması, 20 soru için 4 üzerinden $3,69 \pm 0,19$ bulunmuştur. Her bir soruya uygun, kalabilir ve uygun değil şeklinde cevap veren uzmanların işaretleme sıklıkları Tablo 1'de verilmiştir. Lawshe'nin içerik geçerliliği oranının hesaplaması Tablo 2'de verilmiştir. IGO sonuçları Lawshe'nin Minimum İçerik Geçerliliği Oranları tablosuyla Tablo 3'te karşılaştırılmıştır. Hesaplanan değerler bu tablodaki asgari değerden yüksek olduğu için uzmanlar arasında uyuma olduğuna ve sorularda değişiklik ve düzeltme yapılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 1. Uzmanların Değerlendirme Sonuçları¹

İfadeler	Uygun	Kalabilir	Uygun Değil	Toplam Uzman Sayısı
Soru1	10	0	0	10
Soru2	10	0	0	10
Soru3	9	1	0	10
Soru4	9	0	1	10
Soru5	9	1	0	10
Soru6	9	1	0	10
Soru7	10	0	0	10
Soru8	10	0	0	10
Soru9	10	0	0	10
Soru10	9	1	0	10
Soru11	8	2	0	10
Soru12	10	0	0	10
Soru13	9	1	0	10
Soru14	10	0	0	10
Soru15	9	1	0	10
Soru16	9	0	1	10
Soru17	9	1	0	10
Soru18	9	1	0	10
Soru19	9	1	0	10
Soru20	10	0	0	10

Tablo 2. İçerik Geçerliliği Oranı Hesaplama Tablosu

İfadeler	n	n/2	İGO= $\frac{n-n/2}{n}$	İGO	Karar
Soru1	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru2	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru3	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru4	9	5	4/5	+0,80	Kabul
Soru5	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru6	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru7	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru8	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru9	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru10	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru11	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru12	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru13	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru14	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru15	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru16	9	5	4/5	+0,80	Kabul
Soru17	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru18	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru19	10	5	5/5	+1,00	Kabul
Soru20	10	5	5/5	+1,00	Kabul

¹Uzmanlar her bir sorunun anlaşılabilirliğine yönelik yapılması istenen değerlendirmede; 1 puan "uygun değil", 2 puan "biraz uygun, maddenin uygun şekilde getirilmesi gerek", 4 puan "çok uygun" olarak işaretleme yapmışlardır. 3 puan "oldukça uygun ancak küçük değişiklikler gerekli" seçeneğini işaretleyen uzman bulunmamaktadır

Tablo 3. Lawshe Minimum İçerik Geçerliliği Oranları

Hakem Sayısı	Minimum Değer	Hakem Sayısı	Minimum Değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.37
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40	0.29

Yapı Geçerliliği ve Güvenirlik

HMSÖ'nün yapı geçerliliğini incelemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizi için uygunluğu incelenmiş, örneklem büyüklüğü uygun bulunmuş ve değişkenler arasında faktör analizi yapmaya yeterli ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır (Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği .85, Bartlett Küresellik Testi 197.0, $p < .000$). Her faktörün faktör analizine uygunluğunu ölçme

(örneklem yeterliliği ölçümü) değerleri hesaplanmıştır. Soruların yeterlilik değerleri incelenmiştir ve soruların yeterlilik değerlerinin .72- .57 arasında olduğu belirlenmiştir. Hiçbir sorunun yeterlilik değeri .50'nin altında olmadığından tüm sorular faktör analizine alınmıştır (Şencan, 2005). Faktörlerin yükleri hesaplanırken varimax eksen döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4. Temel Bileşenler Yöntemiyle Faktör Analizi Yapılan HMSÖ Türkçe Formunun İki Faktörlü Değerlendirmesi

Soru No	Faktörler	Faktör yükleri	Cronbach α
Mesleki Uygunluk			
S1.		.66	.77
S2.		.82	
S3.		.42	
S4.		.50	
S5.		.70	
S7.		.56	
S12.		.55	
S17.		.45	
S18.		.75	
S19.		.49	
S 20.		.60	
Yaşamsal nedenler			
S 6.		.37	.63
S11.		.65	
S13.		.63	
S14.		.66	
S15.		.64	
S16.		.36	

İlk olarak 20 soruluk ölçeğin faktör analizinde temel bileşenler analizi uygulanmış ve özdeğeri .35'ten küçük S8 (Kariyer/egitim danışmanlığı aldım ve hemşireliğin benim için uygun olabileceği söylendi), S9 (Ailemde hemşire ya da başka bir sağlık çalışanı bulunmaktadır) ve S10'un

(Zaten ilgili bir alanda çalışıyorum ve kendimi geliştirmeme yardımcı olacak bir eğitim alıyorum) ölçekten çıkartılması gerektiğine karar verilmiştir. Onyedü maddelik ölçek için yeniden faktör analizi yapılmıştır. Faktör elde etme, yorumlanabilirlik ve özdeğer ölçütüne

göre yapılmıştır. Özdeğeri 1'in üzerine bulunanlar 'önemli faktör' olarak belirlenmiştir ve iki faktörlü yapı uygun bulunmuştur (Tablo 4).

İki faktörlü yapıda mesleki uygunluk faktörü varyansın %30.21'ini, yaşamsal nedenler faktörü ise %17.23'ünü açıklamaktadır. Bu şekliyle bu iki faktör toplam varyansın %47.44'ünü açıklamaktadır. Bu iki faktörün kendi içinde

güvenilirliğine de bakılmış, mesleki uygunluk faktörü için Cronbach $\alpha = .77$, yaşamsal nedenler faktörü için Cronbach $\alpha = .63$ olarak hesaplanmıştır. Bu faktörleri oluşturan her sorunun faktörden çıkarıldığında güvenilirlik katsayısı değerlendirilmiş ve soruların faktörlere dağılımı uygun bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 5. HMSÖ Türkçe Formunun Doğrulayıcı Faktör Analizi Değerlendirmesi

Soru sayısı	Durum Faktör (Soru)	Kestirilen Model			
		Kestirilen değer	Standart hata	t değeri	p
1.	F1 (S1)	1.88	.14	13.03	.000
2.	F1 (S2)	2.49	.13	19.54	.000
3.	F1 (S3)	0.77	.10	7.56	.000
4.	F1 (S4)	1.28	.15	8.66	.000
5.	F1 (S5)	2.04	.16	14.18	.000
6.	F1 (S7)	0.98	.32	5.12	.000
7.	F1 (S12)	1.43	.15	9.21	.000
8.	F1 (S17)	1.14	.12	7.73	.000
9.	F1 (S18)	1.96	.15	15.77	.000
10.	F1 (S19)	1.33	.16	9.08	.000
11.	F1 (S20)	1.84	.22	11.35	.000
12.	F2 (S6)	1.63	.21	8.09	.000
13.	F2 (S11)	0.92	.23	4.25	.000
14.	F2 (S13)	0.56	.24	2.35	.000
15.	F2 (S14)	1.47	.22	6.70	.000
16.	F2 (S15)	1.96	.28	7.05	.000
17.	F2 (S16)	1.84	.12	12.06	.000

Bu iki faktörlü yapının bizim örnekleminiz için uygun olup olmadığını incelemek için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır (Tablo 5). Analiz sonucunda iki faktörlü yapının örnekleme grubumuzda uygun olduğu ($p < .001$) bulunmuştur.

Bu tür ölçeklerin bir başka dile çevrilmesi sırasında ortaya çıkabilen anlaşılabilirlik sorunu ölçeğimizde de yaşanmış, S 6 ve S 16'nın faktör yükleri sırasıyla .37 ve .36 bulunmuştur (Tablo 4).

Ölçeğin yapı geçerliğinin değerlendirilmesi için; örnekleminizde HMSÖ'nün "hayatta kalma" ve "gereksinimler" alt ölçek puanları arasındaki korelasyona bakılmış, sırasıyla .54 ve .91 ve bulunmuştur. Bu durum ölçeğin yapı geçerliliğine temel teşkil etmektedir ($r = .54$, $p < .010$; $r = .91$, $p < .010$).

Tüm ölçek için Cronbach $\alpha = .79$, iki hafta sonra 74 katılımcıya uygulanan test-tekrar test güvenilirliği için Cronbach alfa değeri .84 olarak bulunmuştur.

Test tekrar-test güvenilirliğinin belirlenmesi için, iki testin toplam ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .050$).

Paralel form güvenilirliğinin belirlenmesi için, benzer özellikleri ölçen başka bir ölçme aracının aynı gruba aynı zamanda uygulanmasından elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanmış ve GKSÖ ile HMSÖ arasındaki korelasyon anlamlı ve pozitif yönde bulunmuştur. Korelasyon katsayı değeri .95 olarak belirlenmiştir ($p < .000$).

Tartışma

Geçerlilik, ölçeğin araştırmacının ölçtüğünü düşündüğü değişkeni gerçekten ölçüp ölçmediğini, diğer bir deyişle 'ne-yi', ne denli 'isabetli/doğru' olarak ölçtüğünü gösterir. Ölçme aracının, ölçülmek istenilen özelliği ne denli isabetli ölçtüğünün göstergesi geçerlik katsayısıyla belirlenir.

Bir ölçme aracının geçerli sayılabilmesinin ilk koşulu onun güvenilir olmasıdır. Güvenilirlik, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılmasıyla aynı sonuçların alınması, aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır (Çimen, 2003; Ercan ve Kan, 2004; Karasar, 2000).

Bilimsel alanda artan uluslararası işbirliği, ölçek uyarılma ve farklı kültürlerde karşılaştırma çalışmalarını yaygınlaştırmıştır (Sireci ve Berberoğlu, 2000). Belli bir kültür için hazırlanmış bir ölçeğin, farklı kültür ya da farklı dillere çevrilerek kullanılabilmesi için psikolinguistik ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi gerekir (Ægisdöttir, Gerstein ve Çınarbaş, 2008). Bizim çalışmamızda da ölçeğin Türkçe formunun hazırlanmasında ifadelerin Türkçe cümle yapısına uygun kullanılmasına ve öğrencilerin anlayabilecekleri biçimde yapılandırılmasına çalışılmıştır. Ölçek örnekleme alınan öğrenciler tarafından kolay anlaşılır ve uygulanabilir bulunmuştur.

Ölçme aracının iç tutarlığı, ölçeğin bütün birimlerinin ilgilenilen değişkeni ölçme yeteneğinde olduğunu belirleyen güvenilirliktir. Alfa katsayısı iç tutarlık güvenilirliğini sınamada kullanılan yöntemlerden birisidir (Şencan, 2005). Literatürde, alfa katsayısının değerlendirme kriterlerine göre, elde edilen alfa değeri .60 ve üstünde, .80'nin altında bir değer ise ölçeğin oldukça güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Özdamar, 1999). Tüm ölçek için Cronbach $\alpha = .79$, mesleki uygunluk faktörü için Cronbach $\alpha = .77$, yaşamsal nedenler faktörü için Cronbach $\alpha = .63$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 4). Bu çalışmada Cronbach Alpha değerleri orijinal çalışmaya yakın düzeydedir.

Orijinal ölçekte (Zysberg ve Berry, 2005), faktör yükleri düşük olan ve hangi faktör içinde yer alacağına karar verilememiş olmasına karşın ölçekten çıkarılmayan, S8

(Kariyer/egitim danışmanlığı aldım ve hemşireliğin benim için uygun olabileceği söylendi.) , S9 (Ailemde hemşire ya da başka bir sağlık çalışanı bulunmaktadır.) ve S10 (Zaten ilgili bir alanda çalışıyorum ve kendimi geliştirmeme yardımcı olacak bir eğitim alıyorum.) maddeleri herhangi bir faktör altına toplanmamış olmasına karşın bir açıklama verilmeksizin özgün ölçeğin içinde bırakılmışlardır. Bizim çalışmamızda da yapılan analizler sonucunda bu maddelerin öz değerleri .35'in altında bulunmuş ve bu temel gerekçe ile ölçeğin Türkçe formunun dışında tutulmuştur (Şencan, 2005; Büyüköztürk, 2009).

Orijinal çalışmada olduğu gibi, maddelerin iki faktör altında toplandığı (Zysberg ve Berry, 2005) (p<.001) ve bu iki faktörün toplam varyansın %47.44'lük kısmını açıkladığı bulunmuştur. Orijinal çalışmada iki faktör toplam varyansın %66'lık kısmını açıklamaktadır (Zysberg ve Berry, 2005). Varyans oranları ne ölçüde yüksekse ölçeğin faktör yapısının o kadar yüksek olduğu bilinmektedir ve sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arası değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (Şencan, 2005). Elde edilen bu veriler, HMSÖ'nün iç tutarlılığının korunduğunu düşündürmektedir.

Paralel form güvenilirliğinin sınanmasında, aynı gruba aynı zamanda, eşdeğer nitelikte geliştirilmiş başka bir ölçme aracı uygulanarak, elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanmaktadır. Bulunan korelasyon katsayısı eşdeğerlik katsayısıdır ve yanıtların tutarlılığını gösterir. Katsayının en az .70 ve üzeri olması beklenmektedir (Şencan, 2005). HMSÖ'nün özellikleri incelendiğinde, Türkçe'de geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılan GKSÖ'den yararlanılarak HMSÖ'nün geçerliğinin bu yöntemle test edilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada HMSÖ ile GKSÖ aynı zamanda uygulanmış ve aralarındaki Pearson korelasyon katsayısı .98 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer, literatür bilgisi göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, ölçeğin güvenilirliğinin onaylanması için beklenen sınırlar içinde olduğu yorumu yapılmıştır (Akgül, 2003; Şencan, 2005).

Test tekrar-test güvenilirliği için iki testin toplam ölçek puan ortalamaları 'bağımlı grupta t testi' ile karşılaştırılmış ve istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (p>.050). Bu Türkçe HMSÖ'nün zaman içinde ölçeğe bağlı değişkenlik göstermediğini ve sabit kaldığını göstermektedir.

HMSÖ'nün toplumumuzda geçerlik ve güvenilirliğini sınanan bu çalışma, bilgilerimize göre bir ilk çalışma niteliğindedir. Bu çalışmada, genel olarak, HMSÖ Türkçe formunun hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde, çalışmanın yapıldığı örneklem için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Özgün ölçek iki alt boyut ve 20 maddeden oluşurken, Türkçe formunun iki alt boyut ve 17 madde içeren yapıda kullanımı uygun bulunmuştur. Ölçek bu yapıyla özgün formun güvenilirliğine uygun bulunmuştur. Ölçeğin daha geniş örnekleme gruplarıyla tekrar sınanması, genellenilebilirliğini sağlayacaktır. HMSÖ, güvenilir bir ölçek olması nedeniyle, hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde kullanılması önerilir. Ek'1 de HMSÖ'nün Türkçe formu verilmiştir

Kaynaklar

Ægisdóttir, S., Gerstein, L.H., & Çınarbas, D. (2008). Methodological issues in cross-cultural counseling

research: equivalence, bias, and translations. *The Counseling Psychologist*, 36(2), 188-219.

Acat, B. & Köşgeroğlu, N. (2006). Gütülenme kaynakları ve sorunları ölçeği. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7, 204-210.

Akgül, A. (2003). Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri "SPSS uygulamaları" (2. Basım). Ankara: Emek Ofset Ltd. Şti.

Altun, İ. (2000). Kocaeli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin kişisel değerleri ve meslek seçimlerine etki eden faktörler. I. Uluslar arası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Antalya: 75- 77. Aktaran: Sarıkaya, T. & Khorsid L. (2009) Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.

Baykan, Ö. (1998). Lise öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli, Türkiye.

Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, 10.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çimen, S. (2003). 15-18 yaş grubu gençlerde riskli sağlık davranışları ölçeğinin geliştirilmesi. Çocuk Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, Türkiye.

Diñç,S., Kaya, Ö. & Şimşek, Z. (2007). Harran üniversitesi sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki bilgi, düşünce ve beklentileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10 (1), 1-9.

Doğan, S., Öncü, B., Saraçoğlu V.G. & Küçüköncü S. (2009). Erişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu kendi bildirim ölçeği (ASRS-v1.1): Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 77-87.

Erbil, N. & Yılmaz, A. (2008). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme kararlarını ve bakış açılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu*, 2 (1), 46-51.

Ercan, İ. & Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 211-216.

Gözüm, S. & Aksayan, S. (2003). Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber II: Psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1, 3-14.

Karadeniz, G. & Çakmakçı, A. (2001). Bir yüksekokul hemşirelik öğrencilerinin kendini kabul düzeyleri. *İbni Sina Tıp Dergisi*, 6, 170-174.

Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*, 10.Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım. Aktaran: Bahar, Z., Beşer, A., Gördes, N., Ersin, F. & Kissal, A. (2008). Sağlıklı yaşam biçimleri ölçeği II'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1),1-13.

Lai, H.L., Lin, Y.P., Chang, H.K., Chen, C.J., Peng, T.C. & Chang, F.M. (2008). Is nursing profession my first choice? A follow up survey in pre-registration student nurses. *Nurse Education Today*, 28, 768-776.

Mooney, M., Glacken, M., O'Brien, F. (2008). Choosing nursing as a career: A qualitative study. *Nurse Education Today*, 28, 385-392.

Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi* (2. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Sarıkaya, T. & Khorsid L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.

Sireci, S.G. & Berberoğlu, G. (2000). Using bilingual respondents to evaluate translated- adapted items. *Applied Measurement in Education*, 13 (3), 229-248.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. 1.Baskı, 107-113, 166-169, 381-390, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Şirin, A., Öztürk, R., Bezci, G., Çakar, G. & Çoban, A. (2008). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği

- uygulamaya yönelik görüşleri. *Dirim Tıp Dergisi*, 83 (69-75).
- Ünal, S., Gürhan, N., Saral E. & Özbaş A. (2008). Hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ve hemşirelik mesleğini seçme nedenleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 16 (63), 179-187.
- Ünal, Ş.(2005) . Hayatta önemli bir dönüm noktası: Meslek seçimi. *Erişim: 11 01 2010: <http://www.ilkadimdergisi.com>*
- Tezel, A. & Arslan S. (2002). Erzurum sağlık yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin mesleklerini seçmeye ve mesleğe ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(2): 39-44.
- Tüfekçi,F. & Yıldız A. (2009). Öğrencilerin hemşireliği tercih etme gerekçeleri ve gelecekleri ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 31-37.
- Yanikkerem, E., Altınparmak, S. & Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları. *Hemşirelik Forumu*, 7(2): 61- 62.
- Yeh, C.B., Fen Gau, S.S., Kesler, C.R. & Wu Y.Y. (2008). Psychometric properties of the Chinese version of the adult ADHD Self-report Scale. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 17 (1), 45-54.
- Zysberg, L. & Berry, D. (2005). Gender and students' vocational choices in entering the field of nursing. *Nursing Outlook*, July-August, 193-198.

Başvuru tarihi:24.09.2009

Kabul tarihi: 06.04.2010

Ek

Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği Türkçe Formu

	0%	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
1. Her zaman hemşire olmak istemişimdir.											
2. Hemşireliğin kişiliğime uygun bir iş olduğunu düşünüyorum.											
3. Her zaman insanlara yardım etmek istemişimdir.											
4. Kendimi ifade edebilmemi sağlayan bir iş yapmak istedim.											
5. Hemşireliğin benim için iyi bir kariyer fırsatı olduğunu düşünüyorum.											
6. Başka bir iş yapmak isterdim ama yapamadım.											
7. Çevremdeki insanlar iyi bir hemşire olacağını söylerler.											
8. Hemşireliğin sürekli gözde bir meslek olacağını düşündüğüm için hemşireliği seçtim.											
9. Hemşirelik insanların gözünde saygın bir meslektir.											
10. Hemşirelikten başka seçim şansım yoktu.											
11. Hemşirelikte işsiz kalınmayacağını düşünüyorum.											
12. Hemşirelikte iyi para kazanılır.											
13. Hemşirelik dışında yapabileceğim başka iş yok.											
14. Hemşirelik alanında lider olabileceğimi düşünüyorum.											
15. Hemşirelik ailem ve benim için uygun bir iştir.											
16. Hemşireliğin yarı zamanlı ve vardiyalı çalışma koşullarının olması bana cazip gelmektedir.											
17. Gereksinimlerimi karşılayabilecek bir meslek aradım ve hemşireliği seçtim.											

* Koyu renkle işaretlenmiş olan sorular mesleki uygunluk faktörüne, diğerleri yaşamsal nedenler faktörüne aittir. Sorular faktör yüklerinin verildiği tablolarla (tablo5-tablo6) numaralarla aynı numaralara sahip değildiler. Tablodaki sorular tablo 5 ve tablo 6'da şu sorulara karşılık gelmektedir. s1=s1, s2=s2, s3=s3, s4=s4, s5=s5, s6=s6, s7=s7, s8=s11, s9=s12, s10=s13, s11=s14, s12=s15, s13=s16, s14=s17, s15=s18, s16=s19, s17=s20).